

PROSPĚJE VÁM, ABYCH ODEŠEL

Kázání ze soboty 24.04.2021 – br. Martin Pavlík

Milé sestry a bratři v Kristu,

biblický text ke kázání je součástí nejdelšího bloku Ježíšových slov ve čtvrtém evangeliu. U Jana jsme zvyklí na to, že vyprávění Ježíšova příběhu častokrát přeruší některými dlouhými řečmi a dialogy. A v této části evangelia jde o tzv. „řeči na rozloučenou“. Jan jim věnuje pozornost od 13. do 16. kapitoly, a celý tento dlouhý oddíl vrcholí Ježíšovou modlitbou k Otci v 17. kapitole. Tyto řeči na rozloučenou pronáší Ježíš před smrtí v jistém smyslu jako závěť, která připravuje budoucí pozůstalé na život bez něj. Celá pasáž je vlastně výkladem jeho vrcholného činu – jeho odchodu. Přednedávnm jsme prožili i v našem kostele velikonoční události Ježíšovy smrti a vzkříšení, ale dnes bych se chtěl vrátit a naslouchat ještě jednou Ježíšovi, který odchází. To proto, že některé věci, které říkal, nám podobně jako kdysi učedníkům, docházejí teprve po uplynutí nějaké doby. Všimněme si tedy společně něčeho velmi důležitého a možná také přehlíženého v Ježíšových slovech na rozloučenou.

Formu testamentu má v Novém zákoně např. 2. List Timoteovi (odkaz Pavlův), či 2. List Petřův (odkaz Petřův), ve Starém zákoně např. Gn 49 (Jákovova závěť), jako Mojžíšovu závěť bychom mohli chápat celou knihu Deuteronomium atd. Formálně jsou i Ježíšovy řeči na rozloučenou jakýmsi Ježíšovým testamentem, ale svým obsahem se docela odlišují. Překonání smrtí v nich totiž není spojeno jen s nějakým duchovním odkazem, který by byl předán „pozůstalým“ k uchování. Ježíšovy závěrečné řeči pohlíží do budoucna jako do doby nové Ježíšovy přítomnosti. A jaké je jejich hlavní téma? Jaký bude nový způsob Kristova působení? Nový způsob jeho působení je nejvýrazněji vystižen v osobě „druhého Parakléta“ či „Přímlynce“, který je specificky janovskou výpovědí o **Duchu svatém**.

V předvelikonoční době je nositelem Ducha pouze Ježíš sám, ale v řečech na rozloučenou svým učedníkům Ježíš zaslubuje Ducha svatého jako „druhého Přímlynce“. Tím prvním byl Ježíš, ale po svém odchodu určuje jako svého nástupce a zástupce u učedníků Ducha svatého. Po Ježíšově odchodu bude Duch svatý poslán v jeho jménu, aby byl na jeho místě „u nich“ a „v nich“. Ježíš ho ohlašuje také jako „Ducha pravdy“, který v době po Velikonocích uvede učedníky do veškeré pravdy (16,13). Paraklétos tedy pokračuje v tom, co činil Ježíš ve svých pozemských dnech. Tím, jak Ježíš pro dobu po Velikonocích zaslubuje parakléta jako svého reprezentanta, je Duchu svatému přiznáno mimořádné postavení. A vy víte, že tuto věc krásně ilustruje kniha, která v Bibli následuje po Janově evangeliu. Kniha Skutky apoštolů, která by se možná měla jmenovat spíš Skutky Ducha svatého. Lukáš v ní popisuje Ježíšovo nanebevstoupení a seslání Ducha a jeho působení, přesně jak o tom Kristus mluví v našem dnešním textu.

Duch svatý a jeho budoucí působení – tak zní klíčová věc, o které zde Ježíš vyučuje. Ale pak je tady ještě jedna, o které jsem v úvodu řekl, že ji možná přehlízíme. Ježíš u Jana říká: „Neřekl jsem vám to na začátku, poněvadž jsem byl s vámi. Nyní však odcházím k tomu,

který mě poslal, a nikdo z vás se mě neptá: Kam jdeš? Ale že jsem k vám tak mluvil, zármutek naplnil vaše srdce. **Říkám vám však pravdu: Prospěje vám, abych odešel.** Když neodejdu, Přímlovce k vám nepřijde. Odejdu-li, pošlu ho k vám.“ Prospěje vám, abych odešel. Je pro vás lepší, abych odešel. Postřehli jste to někdy v tomto textu? Co tím vlastně Ježíš říká? Že jeho odchod má výhody, které převažují nad vším ostatním, co u učedníků vyvolaly jeho závěrečné řeči? Vždyť učedníky přemohla úzkost, když se s nimi Ježíš začal loučit. Z Ježíšovy strany zde opakovaně nezaznívá náhodou: „Vaše srdce ať se nechvěje úzkostí“, „Nebojte se!“, „Ať se vaše srdce nechvějí a neděsí“. Učedníky jeho odchod děsí, tak jaké výhody? Jak by mohlo být pro učedníky lepší, aby odešel?

Každé loučení doprovází vnitřní bolest, pocit nejistoty, opuštěnosti, osamění. A skutečně při tom můžeme zakoušet úzkost. Přiznám se, že zrovna loučení je věc, kterou snášim asi nejhůř ze všeho. Rád bych řekl nějakou veselejší osobní historku, ale velmi živě si vybavuji na jeden moment z dětství, kdy mě překvapil strach a obrovská úzkost při pomýšlení na to, co budu jednou dělat bez rodičů. Jak to jednou zvládnou? A každý dětský tábor mi tohle bolení žaludku připomínal. Na tomto místě tedy učedníkům velmi rozumím. Něco podobného a nejspíš mnohem horšího museli prožívat taky. Jejich Mistr je postupně připravoval na tuto chvíli rozloučení, ale oni stále jako by neslyšeli. Možná proto, že nechťeli nic z toho pro ně nepříjemného skutečně uslyšet. Tohle pro nás bývá často nejsnadnější obrana před nepříjemnými fakty, že je prostě nepřipustíme, neslyšíme. Ježíš proto začíná mluvit otevřeněji a důrazněji, a tak to tíživé slovo k nim nakonec doléhá, a jejich srdce naplní zármutek. Ježíšův zvěstovaný odchod k nebeskému Otci pro ně znamená děsivou představu. V Ježíšově společnosti strávili tři roky plné nevídaných prožitků. Jak by tedy mohlo být lepší, aby Ježíš odešel?

Britská teolog John Stott na tuto otázku odpovídá v jedné své knize, když říká: dejme tomu, že Ježíš je dosud v Jeruzalémě. Všechna letadla a všechny lodě by byly plně obsazené křesťanskými poutníky. A dejme tomu, že jste jedním z nich. S velkými obtížemi zakotvíte v přístavu nebo přistanete na izraelském letišti. Jenže všechny silnice jsou ucpané. Mezi vámi a Jeruzalémem se rozlévá obrovská kypící masa lidí. Přijeli jste se podívat na Ježíše, ale s velkou pravděpodobností ho ani nezahlednete. Ježíš chtěl podobné frustraci zabránit. Proto odešel a poslal místo sebe Ducha svatého, díky kterému je Ježíšova přítomnost univerzální a přístupná všem lidem na každém místě. Působením Ducha svatého, o kterém Kristus řekl, že žije „u nás a v nás“, dosáhl toho, že jeho působnost už není omezena časem a prostorem. Takže Kristus přebývá skrze svého Ducha v našich srdcích a proměňuje nás do své podoby. Z toho důvodu je pro nás velkou výhodou, že Ježíš odešel a jeho místo zaujal Duch svatý.

Význam Ježíšových slov „prospěje vám, abych odešel“, bychom nakonec mohli vnímat ještě v jednom smyslu. Řekli jsme, že loučení je složitá a bolestivá věc, ale to přeci neplatí jen pro jednu stranu – složitá a bolestivá je to pokaždé pro oba či pro obě strany. A tak si říkám, že to možná stejně úzkostně prožíval i Ježíš, ale viděl dál a věděl, že své učedníky sice opouští, ale že díky tomu mohou ve své víře dospět. Co myslíte? Co když je to příležitost na cestě k dospělým lidem ve víře? Co když je to příležitost otestovat staré pravdy a všechno, co od Ježíše slyšeli. Kdybychom to přirovnali k výchově, víme, jak důležité je pubertální

přebudování mozku. Důležité nejen proto, aby mladý člověk byl schopen otestovat staré pravdy. Staveniště v hlavě zároveň slouží k tomu, aby se uvolnila dosud silná emocionální vazba na rodiče. Tato úzká vazba je sice předpokladem toho, že rodiče jsou vůbec schopni převzít obrovskou námahu spojenou se zdoluhavou výchovou dítěte. Kdo má ovšem založit vlastní rodinu, ten musí své rodiče opustit a oni jeho. Jiná cesta není.

Tuto možnost výkladu zmiňuji proto, že podobně přemýšleli někteří teologové i nad sekularizací a vůbec zesvětštěním naší západní kultury v uplynulých dvou staletích. Byli přesvědčení, že se to neděje ani náhodou, ani že to nepochází „od toho zlého“, ale že je to bohužel proces na cestě člověka k dospělosti. Bůh si přeje, aby člověk dospěl, a naopak si nepřeje, aby zůstal infantilním závislým tvorem. Chce člověka schopného ateismu. Myšlenka, že Bůh si přeje zralost s dospělost svých dětí, má řadu stoupenců jak mezi křesťanskými, tak mezi židovskými mysliteli. A tak v návaznosti na úvahu, že dějiny jsou postupným procesem Boží výchovy a postupného zrání člověka k dospělosti, můžeme chápat i pokles společenského významu náboženství v Evropě jako chtěný zánik všech nezralých a dětinských forem víry. Někteří teologové proto navrhovali chápat sekularizaci, ono zdánlivé opouštění Boha z naší kultury, jako v konečném důsledku Boží dar lidstvu, za který můžeme být vděční. Bůh postupně vede člověka k dospělosti a předává mu stále větší díl zodpovědnosti za chod dějin. Dospělý člověk je konfrontován se skutečností bez Boha, zdánlivě bez Boha – a je to příležitost „očistit“ především všechny staré a mylné náboženské představy, které si člověk do Boha vkládal. A především příležitost hledat Hospodina nově a opravdově.

Věřím, že v podobném smyslu můžeme rozumět i dnešním Ježíšovým slovům „prospěje vám, abych odešel“. Je to totiž sám Ježíš, kdo říká, že přichází hodina a již je tu, kdy ti, kteří Hospodina ctí opravdově, budou ho uctívat v Duchu a v pravdě (J 4). A všimněte si uvozovací věty i před naším dnešním výrokem – „říkám vám pravdu“. „Říkám vám pravdu“ znamená víc než jen ujištění, že Ježíše nelže. Pravda (alétheia) je významným pojmem janovského jazyka. Touto formulací Ježíš dává své řeči ještě větší váhu – zjevuje nám pravdu o sobě, a proto má smysl těmto slovům naslouchat.

Sestry a bratři, sledovali jsme dnes odcházejícího Ježíše a přemýšleli jsme o jeho slovech o Duchu svatém a také o tom, že učedníkům Kristův odchod prospěje. Ježíš říká, že díky Duchu už nebude přítomen pouze místně, ale univerzálně, nebude omezen časem a prostorem, ale bude přebývat v našem nitru. Duch svatý všem nám věřícím všude na světě zprostředkovává přítomnost Ježíše Krista. Je to Duch, který oživuje. Jemu vděčíme za to, když je člověk znovuzrozen „shora“ (J 3). K tomu je nám Duch darován a spolu s ním a v něm jsme účastni také Boží výchovy a lidského zrání.

Amen